

Наливайко Олег Іванович
науковий співробітник
секретаріату Вченої ради,
кандидат юридичних наук, доцент

Ярошева Катерина Ігорівна
студентка юридичного факультету

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ

В умовах розбудови незалежної правової держави та розвитку громадянського суспільства особливого значення набуває рівень правової культури і правової свідомості особи. Можливість, вміння та готовність особи відстоювати свої права і визнавати права інших людей є нагальною ознакою як правової держави, так і громадянського суспільства. Повага до права, визнання його основним соціальним регулятором суспільних відносин є показником високого рівня правової свідомості особи, що позитивно впливає на правову соціалізацію.

Різні аспекти правового виховання досліджували у своїх працях Н. Оніщенко, Н. Пархоменко, Р. Притченко, П. Рабінович, В. Сальников, В. Щегорцов та інші.

Наразі існують два підходи щодо розуміння поняття «правове виховання». Одні автори, зокрема В. Головченко, В. Іванов, Р. Притченко [1, с. 234; 2, с. 396], розуміють під правовим вихованням вплив на особу всіх умов соціального середовища у взаємодії з її індивідуальними особливостями, тобто як систему об'єктивних і суб'єктивних факторів.

Інші, наприклад, А. Олійник, окрім зазначених способів правового виховання, виокремлює ще два його види, а саме: правову агітацію, яка полягає у правовому впливі на правосвідомість і настрої членів суспільства через колективні та індивідуальні співбесіди, виступи на мітингах, зборах за допомогою преси, телебачення та інше, а також історію української та світової культури з правової тематики, як систему літературної, художньої, кінотелевізійної та іншої творчості про правову дійсність [3, с. 751].

Правове виховання складається з таких основних компонентів: формування у громадян системи правових знань; формування правових переконань; формування мотивів і звичок правомірної поведінки [4, с. 57].

Серед способів правового виховання, як цілеспрямованого засобу правової соціалізації особи, необхідно акцентувати на таких: правова пропаганда, складовою якої є правова агітація; правова освіта населення; індивідуально-виховна робота; юридична практична діяльність органів державної влади та інститутів громадянського суспільства спрямована на формування у суспільства активної правової поведінки; самовиховання, у тому числі й самоосвіта.

Під час вибору способів та інститутів правового виховання необхідно враховувати як об'єктивні умови розвитку суспільних відносин, так і суб'єктивні властивості особи чи групи осіб, які є об'єктами правових впливів.

Кожен із перерахованих способів реалізації правового виховання має конкретні завдання і цілі. Водночас їх об'єднує можливість цілеспрямованого впливу на особу, формування у неї мотивів щодо спонукання її до правомірної поведінки, поваги до права.

Правове самовиховання передбачає глибоке самостійне вивчення, засвоєння, розвиток, закріплення принципів права та моралі, цінностей, соціальних норм поведінки для того, щоб протистояти будь-яким негативним зовнішнім впливам. За такої умови основним є самовиховання соціально важливих правових орієнтирів, установок на правомірну поведінку.

Отже, правове самовиховання особи та зовнішні правосоціалізуючі фактори не повинні розглядатись як звичайне поєднання самостійних процесів. Це взаємопов'язані аспекти єдиного процесу правової соціалізації, що має на меті формування особи з активною правовою позицією. Вихідним компонентом процесу правового самовиховання є мотив, тобто глибоке усвідомлене внутрішнє переконання особи у необхідності систематичної цілеспрямованої роботи над собою. Саме від якості правового виховання залежить рівень правової культури та правової свідомості особи.

Список використаних джерел

1. Головченко В. В. Право в житті людини (статті). Київ : Оріони, 2005. 336 с.
2. Васильєв А. Ф., Иванов В. В., Притченко Р. С. Теория права и государства : учебник. Харків : ООО «Одиссей». 2006. 480 с.
3. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ : «Видавничий Дім Ін Юре», 2003. 1232 с.
4. Головченко В. В. Эффективность правового воспитания: понятие, критерии, методика измерения. Киев : Наукова думка, 1985. 128 с.

Орлова Олена Олександрівна

доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

МІСЦЕ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ У ПРАВОВІЙ ОСВІТІ

Незважаючи на розмаїття вже наявних форм правового виховання, тривають постійні активні пошуки нових форм правовиховної діяльності, оскільки важливо використовувати найбільш дієві форми роботи, що дозволяють враховувати особливості правовиховної діяльності. На нашу думку, поряд з такими різновидами правової освіти, як юридична освіта та правова просвіта, слід виділити особливий вид – юридична клініка.

Термін «юридична клініка» виник в США. Перша згадка цього терміну належить німецькому професору Фроммгольду, який у 1901 році у журналі «Deutsche Juristen-Zeitung» оприлюднив свою статтю «Juristische Kliniken». Проводячи паралелі, у цій статті він вказував на те величезне значення, яке мають для лікарняної практики клініки, що існують при медичних факультетах, і пропонував створити аналогічні при юридичних вищих навчальних закладах, студенти яких під керівництвом професора проаналізували б не вигадані казуси, а безпосередньо надавали б юридичну допомогу тим, хто її потребує [1, с. 8].

Зазначимо, що назва «юридична клініка» є специфічною, оскільки її тлумачення є різним залежно від мови, в якій вона вживається. Зокрема, в словнику С. І. Ожегова поняттям «клініка» позначається «лікувальна установа, при якій ведеться наукова і навчальна робота» [2, с. 247]; акцент на тому, що це лікувальна установа. Тому бажано, разом з назвою «юридична клініка» вживати більш доступні для населення поняття, наприклад «безкоштовна юридична консультація» або «громадська приймальня з наданням безкоштовної юридичної допомоги».

Отже, дуже корисним вбачається запозичення перспективних та практично-корисних форм навчання, що вже кілька десятиріч використовують юридичні факультети країн Заходу. Останні, зокрема, охоплюють і діяльність студентів правових факультетів в «юридичних клініках». До того ж досвід власних українських юридичних вузів довів високу ефективність використання цієї форми навчання майбутніх фахівців права [1, с. 8].

«Юридична клініка» є структурним підрозділом вищого навчального закладу III – IV рівнів акредитації, що здійснює підготовку фахівців за напрямом „Право” і створюється як база для практичного навчання та проведення навчальної практики студентів старших курсів,» – зазначається у «Типовому положенні про юридичну клініку вищого навчального закладу України» від 3 серпня 2006 року [3].

Отже, юридична клініка є особливим різновидом правової просвіти (для населення) та юридичної (для збудувачів вищої освіти юридичних вузів) освіти. Для останніх юридична клініка – це діяльність з отримання практичних навичок збудувачами вищої освіти старших курсів через надання юридичних консультацій населенню.

Можна виділити такі основні риси юридичної клініки:

- офіційно впроваджений курс в університеті (спецкурс, факультативний курс);
- відбувається під наглядом і керівництвом викладачів;
- складається з семінарських та практичних занять;
- надається високий професійний рівень знань;